

Garderen

*Darpsproat
uut Garder*

VAN DE REDACTIE

Jubilea

Dit jaar bestaat de Landelijke Rijvereniging "De Garderuiters" veertig jaar. Ook Ponyclub "De Garderrentjes" is veertig jaar jong. Deze jubilea worden gevierd in juni, tegelijk met de clubkampioenschappen. Eerst organiseert de vereniging voor de dertigste keer het Oranjeconcours, dat eind april gehouden wordt. Veel succes en gefeliciteerd.

De afdeling Garderen van "Vrouwen van Nu" bestaat zestig jaar en viert dit met haar leden op 14 maart in Hotel Overbosch. Het gaat goed met de vereniging, het ledental schommelt rond de vijftig. Er is zelfs nog een lid, dat er vanaf de oprichting bij is. Daarom een hartelijke felicitatie voor Antje Woltinge-van Dijk en dat geldt natuurlijk ook voor de andere leden.

Redactioneel

Als u dit leest is de winter, die maar geen winter wilde worden, alweer voorbij. Het voorjaar diende zich heel vroeg aan met veel bloemen en zingende vogels. Het weer leek vaak meer op herfst dan voorjaar. Maar we moeten het er maar mee doen. Daarom hebben wij, de redactie van Darpsproat, weer een afwisselend blad voor u samengesteld. Er staan veel wetenswaardigheden in over allerlei onderwerpen.

Allereerst stellen wij u twee leden voor van het bestuur van Plaatselijk Belang: Hetty Bronkhorst en Arjan Waaijbergen. Hetty is de secretaris van de vereniging. Zij is degene die heel veel regelt en veel contacten onderhoudt, de vraagbaak van de leden.

Arjan houdt zich meer bezig met de technische zaken. Vraag hem iets over glasvezelkabels, telefonie of de riolering, dan heeft hij vast een antwoord.

In de komende nummers van Darpsproat kunt u weer kennismaken met bestuursleden van Plaatselijk Belang. Verder staan er artikelen in over het Kroondomein, de mensen die daar werken en de relatie met Garderen en Uddel.

Wel eens gehoord van Huize Groot Hedebo? U kunt er nu over lezen, Dick Veldhuizen heeft de geschiedenis op een rijtje gezet. Ook schreef hij een artikel over het Garderense bedrijf van de familie Ten Hulscher. Al twintig jaar voorzien zij de markt van deurbeslag etc.

Ieder jaar wordt er in september in Garderen en omstreken een klompentocht gehouden. We schrijven er nu vast over, dan hebt u de hele zomer om te oefenen en kunt u, goed getraind, meelopen.

Nui heeft weer gezorgd voor een stukje Garderens Plat, reacties zijn zeer welkom. Cees zorgde voor foto's en Peter adviseert iedereen om in het Kroondomein te gaan wandelen. Deze opsomming is natuurlijk niet volledig, de rest moet u zelf maar lezen.

Als u, als lezer van Darpsproat, een leuk onderwerp weet of iets wilt melden, laat het ons weten. Dat komt misschien van pas bij het schrijven van het volgende nummer.

Tot de volgende keer!

HvdB-R

PLAATSELijk BELANG NIEUWS

De ontwikkelingen voor het nieuwe Dorps- en Sporthuis blijven onze aandacht houden en vragen. Prima natuurlijk, echter we maken ons inziens te weinig voortgang.

Doe er dan wat aan, hoor ik u denken. Dat doen wij beslist, echter daarvoor hebben we ook de medewerking nodig van onze gemeente! Er zijn inmiddels weer diverse gesprekken geweest waarbij ook zinvolle informatie over en weer is gegeven. Maar het duurt en het duurt.

Wij blijven in dialoog want voor onze inwoners van Garderen vinden we dit Dorps- en Sporthuis onveranderd van belang.

Op dit moment wordt er weer gerekend door de Rekenmeester bij de gemeente. Het kosten- en opbrengsten plaatje blijft cruciaal.

Het tijdpad dat ons door de ambtenaren is aangegeven betreft het informeren van de raadsleden. Dit staat nu gepland voor de komende maand.

Ook zal de gemeente onze bewoners gaan informeren over het realiseren van ons Dorps- en Sporthuis. Tot zover maar weer even.

Ook op de jaarvergadering van 17 maart zal dit onderwerp ter sprake komen.

De Kleedjesmarkt

De kleedjesmarkt op het grasveld voor de kerk wordt al jaren door Plaatselijk Belang Garderen georganiseerd. Ook voor aankomend jaar zijn we hier weer mee bezig. Nu is het zo dat de belangstelling een aantal jaren wat terugliep, maar de laatste 2 jaar groeit de animo weer, waardoor we bezig zijn na te denken hoe dit alles weer in goede banen te leiden. Er zullen wat afspraken moeten komen over bijvoorbeeld de afmetingen van de kleedjes, en dergelijke. Over het algemeen is het een gezellig gebeuren waar de kinderen of volwassenen hun overgebleven of overtolgige spullen aan de man proberen te brengen, en zo is de markt op de zaterdagmorgen een

treffpunt voor de inwoners van Garderen en omgeving, maar ook voor de vele toeristen die Garderen 's zomers bezoeken.

Glasvezel

Willen wij glasvezel of willen we bepaalde diensten? Hier zijn wij vorig jaar tijdens de jaarvergadering op ingegaan. Snel internet, telefoneren en televisie is momenteel te verkrijgen via de kabel van Ziggo. Dit is geen reclamepraatje voor Ziggo, maar hiermee geven wij wel aan dat het overgrote deel van Garderen voldoende heeft aan hetgeen via Ziggo wordt aangeboden. Maar voor het buitengebied is dat een ander verhaal.

Provincie Gelderland lanceerde plannen om de aanleg van glasvezel in het buitengebied te ondersteunen, maar is nu terughoudend hierin. Ook Gemeente Barneveld was positief, maar helaas heeft onze gemeente in december de beslissing genomen om het project voor glasvezel in het buitengebied in de ijskast te plaatsen. Voor het geven van financiële steun door overheden gelden regels. De EU wil telecom en alles wat er bij komt kijken aan de markt overlaten met zo min mogelijk overheidsbemoeyenis. Europese regels schrijven namelijk voor dat overheden, als het om

telecom gaat, alleen mogen investeren in witte gebieden. Dat zijn de gebieden waar ouderwetse telefoonlijnen zorgen voor toegang tot het internet. KPN geeft aan dat er momenteel technisch meer mogelijk is met de telefoonlijnen, waardoor men snel internet zou kunnen leveren. Daarmee wordt druk op de overheden uitgeoefend om zich niet te bemoeien met de aanleg van glasvezel.

Toch zagen we in 2015 dat er in Garderen werd gegraven in verband met glasvezel. Ja, er ligt in Garderen glasvezel. Het gaat hier om zakelijk glasvezel en bij uitbreidingen moet de schop weer de grond in. Dan komen de vragen of men dan niet wat meer graafwerk kan doen en heel Garderen van glasvezel kan voorzien. In dat geval spreken we van Fiber to the Home (Ftth). Maar, zo simpel is het niet. Of toch wel?

Glasvezel is in Garderen bereikbaar. Want als wij glasvezel willen hebben komt het er. Daarmee bedoelen we dat als een meerderheid van Garderen bereid is om over te stappen naar de diensten die via glasvezel worden aangeboden, er partijen zijn die glasvezel

willen gaan aanleggen in Garderen. In tegenstelling tot grotere omliggende plaatsen als Barneveld, Voorthuizen en Putten zijn de leveranciers van glasvezelnetwerken niet bereid om zelf acties te ontplooiën om klanten in Garderen te werven. Leveranciers van glasvezel moeten concurreren tegen de kabelleveranciers en de ervaring leert dat ze in die concurrentie niet snel een meerderheid behalen. Voor de kern van Garderen waar de kabel van Ziggo ligt is de verwachting niet anders.

We kunnen concluderen dat er in Garderen glasvezel zal worden aangelegd als het voor een investeerder financieel interessant is. Zodra de plannen om glasvezel in het buitengebied aan te leggen weer actueel worden zal Plaatselijk Belang de aanleg van glasvezel in de kern van Garderen weer bespreekbaar maken. Glasvezel is de drager van de toekomst. Wilt u niet wachten op de toekomst, maar meehelpen om de toekomst nu te realiseren, meldt u zich dan aan bij Plaatselijk Belang Garderen.

PLAATSelijk BELANG GARDEREN E.O.

hoort bij de oudste verenigingen van ons dorp. Al sinds 1931 komt Plaatselijk Belang op voor de belangen en problemen van Garderen. In die tijd zijn heel wat zaken de bestuurstafel gepasseerd en kwamen er veel dingen tot stand. Natuurlijk gaat het niet altijd gemakkelijk, het is soms uitermate frustrerend en een kwestie van volhouden. Toch worden er steeds weer mensen gevonden, die een bestuurstaak op zich willen nemen. Daar kunnen we zeker blij mee zijn.

Al vele jaren krijgen de Garderenen het blad Darpsproat op de deurmat. Dit blad is helemaal gewijd aan Garderen in heden en verle-

den. Het is een uitgave van P.B. en geeft een heleboel informatie. Als redactie van Darpsproat denken wij dat het leuk en nuttig is om regelmatig enkele bestuursleden aan u, geachte lezer, voor te stellen.

Wij beginnen met Hetty Bronkhorst en Arjan Waaijbergen. Ze zijn beiden gekozen met stembriefjes en dat geeft hun een sterk mandaat.

Hetty heeft, voor ze bij P.B. kwam, voor de Oranjevereniging gewerkt. Daar had ze al heel wat ervaring opgedaan en dat kwam goed van pas. Want zodra ze gekozen was kreeg ze het secretariaat van de vereniging onder haar hoede. Dat was een enorme klus want er

moesten allerlei dingen aangepast worden zoals de website, facebook en een moderne administratie. Vroeger hoefde je al die IT-post niet bij te houden, het was er niet. Dat is nu heel anders, maar het geeft ook nieuwe mogelijkheden. De contacten met de leden zijn intensiever en een groep die je vroeger niet bereikte doet nu wel mee.

Arjan heeft zich, toen hij begon als bestuurslid, wat dingen ernstig afgevraagd.

“Wat is Plaatselijk Belang eigenlijk? Wat wil je bereiken? Gaat het om een algemeen of een persoonlijk belang?”

Een goede samenwerking is heel belangrijk want: samen kun je dingen bereiken en verbeteren. De mensen zijn zelf ook verantwoordelijk voor het wel en wee in de buurt. Als je dat maar in het oog houdt gaat het meestal wel goed”.

Er zijn onderwerpen die al lange tijd de aandacht vragen. Heel Garderen wacht met smart op de plannen voor een Dorpshuis met Sporthal. Tot nu toe is er nog niets bekend.

Het verkeer blijft de aandacht vragen, zijn die lange vrachtwagens wel geschikt voor ons dorp?

Arjan houdt zich ook bezig met een plan voor de riolering.

Hetty benadrukt dat er altijd een half uur voor het begin van de vergadering van het bestuur spreekuur is waar je vragen en opmerkingen kwijt kunt.

Er gaat heel wat om in zo'n vereniging als P.B. U kunt meepraten op de

Ledenvergadering

op 17 maart

in de Kruimelstaete

Zaal open en koffie vanaf 19.30 u,

aanvang vergadering 20.00 u.

HvdB-R.

SERVISCHE SLACHTOFFERS VAN DE SPAANSE GRIEP IN GARDEREN

Het is een frisse, bewolkte, ochtend die vrijdag 13 mei 1938, wanneer aartspriester Branko Popović zich in Garderen naar de begraafplaats begeeft. Eerder die week was er nog vorst aan de grond geweest, nu dreigt regen. Als het maar bij dreiging blijft... Vier dagen

werkt hij nu aan zijn opdracht in het verre Nederland. Collega Dobrosav Popović (geen familie) en hij zijn helemaal uit Belgrado overgekomen om de opgraving en overbrenging van de stoffelijke resten te begeleiden van 89 Servische soldaten die in Nederland begraven

Het 'Servische' monument in Garderen, 10 juni 2012, Fabian Vendrig

liggen. Met hem zijn medewerkers van de begrafenisonderneming van de diaconie van de Nederlands-hervormde gemeente in Nijmegen naar Garderen meegereisd. De beide inspecteurs Popović hebben het werk ongeveer gelijkmatig verdeeld, Branko kwam van Rotterdam en Dordrecht via Amersfoort naar Garderen, Dobrosav begon in Nijmegen en gaat nu via Twente naar Nieuw-Buinen in Drenthe, op de grens met Groningen. Hun trieste – maar eervolle – werk verloopt voorspoedig.

De Garderense gemeentelijke veldwachter, de 35-jarige Herman Volkens, is er al wanneer vader Branko en de mannen op de begraafplaats aan het rand van Garderen aankomen. De beide functionarissen groeten elkaar en wisselen wat woorden in het Duits. Het bezoek is goed voorbereid. Op aanwijzing van

het ministerie van Justitie in Belgrado hebben Popović en zijn mannen 30 zinken kisten en evenveel opgravingsrapporten meegenomen uit Nijmegen. De rapporten zijn vooringevuld en bevatten de namen van de 30 Servische soldaten die in januari 1919 in Kamp Milligen waren gestorven en hier, op de begraafplaats van de Nederlands-hervormde kerk in Garderen, liggen begraven.

Meteen na de Grote Oorlog, die op 11 november 1918 eindigde, werden Nederlandse havens, vooral die van Rotterdam, gebruikt om duizenden uit Duitse krijgsgevangenkampen vrijgekomen soldaten te repatriëren. Volgens krantenberichten uit januari 1919 waren sinds midden november 222.347 krijgsgevangenen van diverse nationaliteiten van oost naar west door Nederland getrokken, waarvan er 202.250 ons land weer hadden verlaten. Hieronder waren 4.316 Serviërs.

In 1919 ging het mis, ook in Kamp Milligen. Gedurende de maand januari stierven er 7 Fransen en 30 Serviërs in het kamp. Snel werd steeds duidelijk dat de soldaten leden aan de Spaanse griep die onder soldaten epidemische vormen aannam. Er was ziekte en sterfte onder Servische ex-krijgsgevangenen in Usselo, Dordrecht, Nijmegen, Rotterdam en Milligen.

Begin jaren dertig maakte de Joegoslavische overheid de eerste plannen om de overblijfselen van de in Nederland overleden Serviërs, die in acht plaatsen begraven lagen, te concentreren. Het doel was om de resten van de gevallen op een beperkt aantal plaatsen in Europa bij elkaar te brengen. In april 1937 werden voorbereidingen getroffen voor de overbrenging van de stoffelijke resten naar het Servische militaire ereveld van Thiais, ten zuiden van Parijs. Omdat snel bleek dat er in Thiais onvoldoende ruimte was, gingen de Joegoslaven in het najaar van 1937 op zoek naar alternatieven. In de gebieden die tot Oostenrijk hadden behoord, maar na 1918 onderdeel werden van Tsjecho-Slowakije, wa-

ren grote Servische begraafplaatsen. De grootste hiervan was in 1932 geopend in het Boheemse Jindřichovice, waar tijdens de oorlog het krijgsgevangenkamp voor Serviërs Heinrichsgrün gevestigd was. Omdat deze, na Parijs, ook nog eens het dichtste bij was werd besloten om de resten van de in Nederland omgekomen soldaten daarheen te brengen.

De mannen gaan aan het werk. Voorzichtig openen ze het verzamelgraf waarin de Servische soldaten liggen begraven. Ze steken de zoden los en beginnen met graven. Wanneer ze dieper komen en de deksels van de kisten zichtbaar worden, ontstaat er verwarring. In het graf bevinden zich slechts 29 kisten en niet de 30 die ze uit Belgrado hebben doorgerekend om op te graven. Veldwachter Volkers haalt de koster erbij. Weet hij hoe het zit? Nou nee, niet precies, het is immers bijna 20 jaar geleden. De gegevens die het consulaat-generaal aan het ministerie in Belgrado had opgestuurd, zijn afkomstig uit de registers van de burgerlijke stand van gemeente Apeldoorn, waar Milligen toe behoort en waar de soldaten begin 1919 overleden zijn. Die kloppen, daar zijn 30 Servische soldaten gestorven. Hoewel de begraafplaats maar 40 minuten van de legerplaats ligt, is het hier Barneveld, een andere gemeente. De koster komt met het begraafboek. Ondanks het moeilijk leesbare schrift en de vele doorhalingen op de pagina waar de teraardebestellingen van begin 1919 op staan, komen de mannen tot de conclusie dat er hier volgens het begraafboek inderdaad maar 29 Servische soldaten begraven liggen. Maar in het register ontbreken de namen van de begraven Serviërs.

Hoe nu verder? Ze kunnen toch moeilijk strootjes trekken om te bepalen welke van de 30 ontbreekt. Een van de mannen wijst naar de gedenksteen die naast de graven tegen de haag staat. "Hoeveel namen staan hier op?", vraagt hij. "Laten we eens zien, Voukosavljevitch, Bogossavljevitch, Milossavljevitch, Stoyadinovitch, Brtscherevitch – hmm, ook 29", telt hij hardop.

De mannen besluiten het erbij te laten. Ze brengen de stoffelijke resten van de 29 soldaten over in de zinken kisten en vullen, voor de soldaten van wie de namen voorkomen op het monument, de 29 rapporten aan. Samen met Volkers ondertekent inspecteur Popović de processen-verbaal. De gemeenteveldwachter bezegelt de documenten met zijn stempel. Het werk zit erop, het weekend staat voor de deur. Tijd om terug te gaan naar Nijmegen. Ook Dobrosav is bijna klaar.

Op maandag 16 mei wordt op Begraafplaats 'Nieuw-Buinen 32' de laatste in Nederland begraven Servische soldaat die via Nijmegen zal worden overgebracht opgegraven. Na een korte plechtigheid op Rustoord, de begraafplaats van de diaconie van de Nederlands-hervormde gemeente in Nijmegen, in de ochtend van woensdag 18 mei, worden de stoffelijke resten van 88 soldaten in drie lijk-auto's geplaatst. De rouwstoet begeeft zich

De uit Nederland in zinken kisten overgebrachte stoffelijke resten in de crypte van het mausoleum in Jindřichovice (bij Karlsbad), 28 juni 2014, Fabian Vendrig

naar grensovergang Beek-Wyler. Op de grens worden de kisten overgedragen aan de Duitse autoriteiten. In de landelijke pers wordt die dag uitgebreid verslag gedaan van hoe kosten noch moeite worden gespaard bij dit militaire eerbetoon en machtsvertoon. Een Duitse compagnie van 150 man uit Wesel heeft zich in een dubbele haag aan de grens opgesteld. Bij het passeren worden drie geweersalvo's gelost. Het militaire corps speelt enkele treurmarsen. Na een korte toespraak hecht de overste uit Wesel namens de Duitse regering een krans aan de metalen kisten, met daarin de stoffelijke resten van de vroegere vijand. Vervolgens worden de kisten overgeladen in twee Duitse militaire voertuigen, waarna zij hun tocht naar het mausoleum, op 20 kilometer van de Duits-Tsjecho-Slowaakse grens, vervolgen.

Op de dag van aankomst van het transport besluit Tsjecho-Slowakije tot een gedeeltelijke mobilisatie vanwege de opgelopen spanningen met Hitler-Duitsland om het Sudetenland, waar het mausoleum middenin ligt. Vier maanden later volgt de annexatie van het gebied. De voorbode van de nieuwe oorlog heeft de overblijfselen van de in Nederland overleden Servische soldaten ingehaald.

*Het mausoleum in Jindřichovice (bij Karlsbad),
28 juni 2014, John Stienen*

De 88 zinken kisten uit Nederland bevinden zich anno 2016 nog steeds in het mausoleum in Jindřichovice, nu in Tsjechië. In het mausoleum bevinden zich de overblijfselen van bijna 7.700 slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog – het merendeel Servische soldaten, maar ook burgers en 189 Russen die tijdens de oorlog in het kamp in Heinrichsgrün zijn omgekomen.

Waar de dertigste Servische soldaat, Dragutin of Dragan Dimitrijević, die in Kamp Milligen overleed, eind januari 1919 is begraven, is tot op heden niet opgehelderd. Evenmin is bekend waarom hij niet begraven kon worden samen met de andere Serviërs in het verzamelgraf dat daartoe door de gezant speciaal was aangeschaft. Een zoektocht in diverse archieven en begraafboeken van Barneveld, Apeldoorn en omgeving heeft nog geen antwoord opgeleverd op deze vraag.

Het oorspronkelijke monument, dat in april 1919 door het gezantschap van het Koninkrijk der Serviërs, Kroaten en Slovenen werd geplaatst op begraafplaats 'Craatshof' aan de Koningsweg in Garderen en de tand des tijds niet had doorstaan, werd in 2006 gerenoveerd. Koster Piet van Bentum en gepensioneerd inspecteur van politie Gijs van Ginkel van het comité Servisch Monument Begraafplaats Garderen kregen hiervoor een onderscheiding uit Servië. In 2012 werden er op de voormalige graven 29 kruisen geplaatst als herinnering aan de soldaten die van 1919-1938 in Garderen begraven hebben gelegen.

Vanaf begin 2013 is er voor de in Nederland overleden Servische soldaten een permanente digitale herdenkingsplek op www.secanje.nl (*sećanje* is Servisch voor 'herinnering'). Daar staan ook de bronnen van dit artikel vermeld.

John Stienen

HET VERDWENEN HOTEL “DE SOLSCHEBERG”

Als je op zoek bent naar verhalen voor dit blad, kom je af en toe in het ommeland terecht. Kort voor de rotonde tussen Garderen en Uddel loopt linksaf een zandwegje het bos in. Wie dit pad volgt in de richting van de Paleisweg kan tussen de struiken de resten van een gebouw vinden: bemoste fundamenteen en een kelder vol water. Hier stond tot halverwege de jaren 70 van de vorige eeuw het hotel “De Solscheberg”.

Ik kan me toch voorstellen dat iemand zich afvraagt wat dit met Garderse darpsproot te maken heeft. In krantenadvertenties uit de jaren '50 werd vaak “Post Garderen” vermeld. Dat betekent dat postbestellers uit ons dorp daar per fiets brieven en pakjes moesten bezorgen. En ook hebben er diverse Garderense dames in dit hotel gewerkt. Dat had in de eerste jaren trouwens een andere naam.

Huidige situatie

“Groot Hedebo”

Anton Ferdinand Johannes Dijkgraaf was in 1870 in Den Haag geboren. Hij vertrok naar Sumatra in Nederlands Indië, waar hij een tabaksplantage leidde. Omstreeks 1915 keerde hij met zijn vrouw en kinderen terug in Nederland. Hij werd er eerst kassier en later directeur van de Rotterdamsche Droogdok Maatschappij. Dijkgraaf had wel wat geld te besteden en kocht een groot stuk grond tussen de Solseberg en de buurtschap De Beek,

aan beide kanten van de zandweg die daar toen liep. Daar liet hij twee huizen bouwen, “Groot Hedebo” en “Klein Hedebo”. “Hedebo” kan worden gelezen als een afkorting van “heide en bos”, in het Zweeds betekent het zoiets als “heidebewoner” en er bestaat ook een Deense borduurtechniek met deze naam. “Klein Hedebo” werd een eenvoudig zomerhuisje. Vlak daarbij werd niet veel later de kerk van de Gereformeerde Gemeente in Nederland gebouwd. In 1967 werd het in gebruik genomen als woning van de koster van deze kerk. Ongeveer op deze plek staat nu een stenen woning met de naam “Hedebo”.

“Groot Hedebo” kwam aan de andere kant van de weg te staan en was van een ander kaliber. Dat was althans de bedoeling. De heer Dijkgraaf liet in de jaren 1920 en 1921 door het toen bekende Amsterdamse architectenbureau Baanders plannen maken voor de verbouw van drie noodwoningen tot een vakantiewoning¹. Bij het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe in Ermelo wordt een bouwaanvraag bewaard voor een stenen woning met een ruime hal, een garderobe en een kinderkamer. Op de verdieping waren er nog vier kinderslaapkamers, een badkamer, een logeerkamer en een kofferkamer voorzien². Het is niet duidelijk wat er van dit plan terecht

¹ Stadsarchief Amsterdam, Archief van Architectenbureau Baanders, inventarisnummers 2495 – 2497.

² Bouwaanvraag BV06/570, scan BV/019304.

is gekomen. Is het wel uitgevoerd? Er zijn in ieder geval geen foto's van deze woning bekend. Misschien is het gebouw op 15 april 1929 afgebrand, toen er in de omgeving een heidebrand woedde³, en is het daarna vervangen door het houten bouwwerk, dat later in gebruik werd genomen als hotel-pension-restaurant "Groot Hedebo", waarvan we gelukkig nog wel foto's hebben. Is het misschien direct in deze vorm gebouwd? In ieder geval zijn beide huizen enige tijd door leden van de familie Dijkgraaf als vakantieverblijf gebruikt⁴.

Twee graven en een kerk

Mevrouw Dijkgraaf overleed in april 1921 plotseling op 36-jarige leeftijd. Haar man wilde haar graag op hun eigen terrein in een grafkelder in de achtertuin van "Klein Hedebo" laten begraven. Volgens de regels mocht dat in het buitengebied echter alleen gebeuren in de nabijheid van een kerk. De oplossing was snel gevonden. De aangrenzende grond was twee jaar tevoren gekocht door de Gereformeerde Gemeente met de bedoeling om daarop een kerk te laten bouwen. De heer Dijkgraaf overleed in 1932 en hij werd bijgezet in de grafkelder. De stoffelijke resten werden in 1990 overgebracht naar de begraafplaats aan de Varenlaan in Ermelo en de grafkelder werd gesloopt.

Advertenties en eigenaren

Het is (nog) niet duidelijk wanneer "Groot Hedebo" veranderde van een vakantiehuis in een horecagelegenheid. Het eerste bewijs voor de veranderde bestemming vond ik in een advertentie in de "Veluwsche Courant", een streekblad voor de Noord-Veluwe, van 6 mei 1944. De tekst is vooral geschikt voor liefhebbers van afkortingen: *In kl. 1^e klas Hotel op de Veluwe, eenige besch. en nette MEISJES, voor opl. bed. en huish. bezigh., boven 16 j. gevr. Goede behandeling. Hotel Rest "Groot Hedebo", Fr. Driesen, Post Garderen.*

De heer Driesen zocht natuurlijk niet alleen personeel maar ook klanten en daarom prees hij zijn hotel-pension-restaurant in 1949 in de "Gids voor Apeldoorn en omstreken" als volgt aan: *Bondshotel A.N.W.B., nabij het Uddelermeer. Post Garderen. Tel. Uddel 17 (dag en nacht bereikbaar). Unieke ligging op een der mooiste punten der Veluwe. Zomer en winter geopend. Van terras mooi uitzicht over hei en dennenbosch. Electricisch licht. Stroomend koud en warm water. Douche. Tennisbaan. 10 H.A. eigen bosch. Autobusverkeer naar alle richtingen.*

Volgens een berichtje in "De Telegraaf" is Franciscus M.G. Driesen op 28 februari 1951, 57 jaar, wonend op "Groot Hedebo", overleden. Daarna veranderde de naam in "De Solscheberg". Zo werd het hotel, gevestigd te Houtdorp, in dat jaar ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Harderwijk⁵.

Het lijkt erop dat Driesen als eigenaar werd opgevolgd door Jan Reinders. In 1952 en 1954 liet hij dakvensters vergroten⁶. Hij kocht het pand in 1956 van de nabestaanden van de heer Dijkgraaf⁷. In "Schilder's Nieuws- en Advertentieblad" liet hij op 18 april 1958 deze advertentie plaatsen: *"Gevraagd voor direct nette dienstbode voor het gehele jaar en kameren werkmeisje. Hoog loon. Aanmelden: Hotel "De Solscheberg" nabij Uddelermeer".*

Hij adverteerde ook in diverse andere regionale kranten, zoals "De Tijd/Maasbode" van 26 juni 1959. Daar werd het bedrijf beschreven als een clubrestaurant van de Koninklijke Nederlandse Automobilisten Club met een "Cuisine Exquise", met wildspecialiteiten. Een weekendarrangement kostte "v. f. 25,- af". Omgerekend naar 2016 zou u daarvoor iets

3 Mededeling van de heer Bertus Wouda van het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, 20 maart 2014.

4 J.G. van Wijngaarden e.a., Geplant aan waterbeken, Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) te De Beek-Uddel (1915 – 2015), Barneveld, 2015, blz. 102 - 104.

5 Gelders Archief, archiefnummer 0294, inventarisnummer 9813.

6 Mededeling van de heer Bertus Wouda van het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, 24 maart 2014.

7 Mededeling van de heer Tiemen Goossens van het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, 22 januari 2016.

meer dan 75 euro kwijt zijn. De heer en mevrouw Reinders moeten begin 1960 naar Wenum-Wiesel zijn vertrokken. Op 12 maart van dat jaar meldde zijn opvolger W.H. Ingenhoes zich in een advertentie in dezelfde krant. Hij preef toen een oase van rust en sfeer aan. De prijs van een weekendverblijf was gestegen tot 30 gulden per persoon. In "De Telegraaf" van 12 mei van hetzelfde jaar werd gevraagd naar een "Serveer-kamermeisje. f 150,- p. maand, kost, inwoning en ruim verval; 3 dgn. p 14 dgn. vrij. Hotel De Solscheberg nabij Uddelermeer. Tel. 06670-207". In het "Utrechts Nieuwsblad" van 25 april 1964 vond ik nog een advertentie waarin het hotel werd omschreven als een jachthuis tussen Garderen en het Uddelermeer, met tennisbaan en zonnige tuin in eigen bos. Jonge haantjes waren de specialiteit op het menu.

De heer Ingenhoes heeft het tot 1965 of 1966 volgehouden. In het laatste jaar werd het hotel uitgeschreven bij de Kamer van Koophandel. In 1962 was de NV hotel "De Solscheberg" in Amsterdam, later Den Haag, al eigenaar geworden⁸.

Herinneringen

Hotelhouder Reinders was een oom van de zusters Corrie de Jonge-Koster en Evelien Overeem-Koster uit Barneveld. De dames kwamen regelmatig bij "De Solscheberg" over de vloer en weten zich allerlei dingen te her-

"Klein Hebedo" op een foto uit 1950, 2e van rechts is Marinus Boeve en 3e van links zijn vrouw Dirkje (Dit)

inneren. Hun neef Wouter van Doorn uit het Schotse Killin stuurde een tiental foto's van de binnen- en buitenkant van het hotel.

Dit is hun verhaal: "Jan Reinders serveerde ook wildspecialiteiten, het hotel was dus ook buiten het zomerseizoen geopend. Onze tante ging verse eieren halen bij Van den Berg in de boerderij bij de huidige rotonde. Er was een voorraadkelder, waarin ook de door tante geweekte groenten werden bewaard. In de keuken stond een groot kolenfornuis. Elektri-

⁸ Mededeling van de heer Tiemen Goossens, 22 januari 2016.

citeit werd opgewekt door een aggregaat, maar de gastenkamers werden ook verlicht met olielampjes. Corrie heeft er nog een be-waard. In het tijdperk Reinders was Arie Zech er kok. Deze vertrok naar Putten, waar hij een hotel op de hoek van de Stationsweg en de Oude Rijksweg overnam. Ingenhoes kwam er wel eens logeren, hij liet zich brengen door een chauffeur en leek op Churchill”.

Annemieke van Roomen-Bettink uit Garderen werkte er rond 1960 in de vakantie in de af-waskeuken in een soort schuurtje.

Hennie Vos-van den Broek uit Putten is gebo-ren en opgegroeid in Garderen en werkte er vanaf 1963 gedurende twee seizoenen. Eerst als vakantiekracht in de afwaskeuken. Later in de keuken en als kamermeisje. Het hotel had toen 16 kamers met een wasbak. Toilet en douche waren op de gang. Het seizoen begon met Pasen en duurde ongeveer tot eind sep-tember. In de winter werd er schoongemaakt en opgeknapt. Er waren veel vaste gasten, voornamelijk gezinnen met kinderen. Na het vertrek van de familie Ingenhoes werd zijn vrouw docente aan een hotelvakschool.

Hennie Anneveldt-Toes uit Nunspeet is ook geboren en getogen in Garderen en heeft ongeveer vijf jaar in het hotel en restaurant gewerkt. Eerst korte tijd bij Reinders, later bij Ingenhoes. Ze werkte er in de keuken en deed ook schoonmaakwerk. De gasten waren veel-al nogal deftig en zaten goed bij kas. Toch hielden de meesten van een eenvoudige en voedzame maaltijd. Soms was het restaurant ook buiten het seizoen geopend. Ze herinnert zich ook nog de naam van kok Zech.

Na het vertrek van Ingenhoes (in 1965?) kwam de zaak leeg te staan. Daarna werden er din-gen vernield en gestolen. Om dat te verhinde-ren kwam er een ouder echtpaar als huisbe-waarder wonen. Het gezin Anneveldt heeft er daarna op verzoek van mevrouw Ingenhoes, ongeveer vanaf 1968 tot 1973, gewoond. Hennie vond het er stil en eenzaam. Militairen

die in de omgeving oefenden zorgden voor enige afleiding. Ook zij haalde verse eieren bij Van den Berg, die in de winter sneeuw kwam ruimen. Ze denkt dat er ook nog resten van de tennisbaan te vinden zijn.

En toen?

Na het vertrek van de familie Anneveldt werd het gebouw steeds vaker een prooi van balda-dige mensen. In 1975 werd er twee keer brand gesticht⁹. De laatste keer liet de brandweer de vlammen hun gang gaan. Daarna wilden bouwplannenmakers uit Geldrop en Woer-den op het terrein 60 service-appartementen en een zorgcentrum realiseren. Dat ging niet door omdat de gemeente Ermelo de bestem-ming had veranderd van “gastinrichting” in “parkgebied”¹⁰. De projectontwikkelaars eis-ten daarna een schadevergoeding, die voor de helft door de provincie Gelderland zou worden betaald. De puinhopen werden opge-ruimd en daarna ging de natuur haar gang. De strook bos is nu in handen van verschillende eigenaren uit Ermelo¹¹.

De krant brengt de leugens in het land

In een artikel in het Veluws Dagblad van 23 november 2002 staat te lezen dat de eigenaar van “t Solletje” – de familie Koster – na het af-branden van “De Solscheberg” in 1975 deze naam naar zich heeft toegetrokken, omdat die beter klonk. Onzin, “t Solletje” is gewoon “t Solletje” blijven heten.

DJV

9 Artikel “Grote kerk in klein buurtschap” in Ermelo’s Weekblad, 23 februari 2005.

10 Schilder’s Nieuwsblad, 22 november 1979, 27 december 1979.

11 Mededeling van de heer Hajo de Roo van het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, 22 januari 2016.

KROONDOMEIN HET LOO

Ooit las ik de titel van de vroegere VVV folder “Prinsheerlijk Garderen”. Ik vroeg me af of dat wel klopte. Volgens de bedenker hiervan en de gezellige folder was het vanaf Garderen maar een stukje naar het Paleis Het Loo. Je kon dat bezoeken en daar genieten van de pracht van het paleis, de natuur en de rust van het park. Die folder en het feit dat het Kroondomein zo dichtbij Garderen, zelfs bijna tegen ons dorp aan ligt, bracht ons op het idee er eens iets over te schrijven.

Het Kroondomein bestaat uit de Koninklijke Houtvesterij (met de dorpen Gortel en Niersen) en het Paleispark. Zonder een beetje geschiedenis krijg je geen goede indruk van dit internationaal bekende natuurjuweel.

Geschiedenis

In 1684 kocht Koning- stadhouder Willem III het kasteeltje “Het Oude Loo” met het bijbehorende park van een 200 hectare waardoor hij tevens mede-eigenaar werd van het 3000 hectare grote heide- en bosmaatschap van Hoog Soeren. Dit gebied kocht hij later voor 900.000 guldens, een astronomisch bedrag in die tijd! Vanuit de hooggelegen sprengkoppen bij Hoog Soeren liet hij een leiding aanleggen waardoor de fontein in de paleistuin van Het Loo maar liefst veertien meter hoog kon spuiten! In 1795 werd bos en paleis door de Bataafse Republiek onteigend maar door de latere regering werd het weer in huur uitgegeven aan de nieuwe koning.

Koningin Wilhelmina hechtte er veel waarde aan dat Het Loo een aaneengesloten landgoed kon blijven en daarom schonk ze haar privébezit in 1959 aan de Nederlandse Staat, met behoud van het gebruiksrecht bij de kroon. Wilhelmina bedong echter wel dat haar nabestaanden het kroondomein zouden terugkrijgen als ze niet meer op de troon zouden zitten, als bijvoorbeeld de monarchie zou worden afgeschaft.

Onder haar koningschap werd het Paleispark uitgebreid met het Kroondomein van 6500 ha. Koningin Juliana zette het beleid van haar moeder voort. In 1971 werd het beheer en het gebruik van het Paleispark en het Hoog Soerense Bos overgedragen aan de Staat. Onder de verantwoordelijkheid van Koningin Beatrix is de lang toegepaste traditionele Duitse manier van bosbouw doorbroken. De toenmalige rentmeester zette begin jaren tachtig natuurvolgend bosbeheer in, een manier van bosbeheer dat nu ook door veel andere beheerders ook al wordt toegepast.

Het totale gebied beslaat maar liefst een oppervlakte van twaalf bij zestien kilometer. Het is daarmee het grootste aaneengesloten landgoed van Nederland en bestaat uit 7.900 hectare bossen, 1.550 hectare heidevelden en 250 hectare landbouwgrond.

Er zijn dus twee verschillende gebieden in Het Loo:

- a. Staatsdomein van 3640 ha., bestaande uit Paleis Het Loo, de tuinen, het Paleispark en een deel van de Koninklijke Houtvesterij en is eigendom van de Staat der Nederlanden.
- b. Kroondomein (6750 ha.), bestaande uit het grootste deel van de Koninklijke Houtvesterij. Ook dit is van de Staat der Nederlanden, alleen het gebruiksrecht is voor de kroon.

Het Loo wordt beheerd door een rentmeester. Tot 2013 was dat dhr. Kuper en nu is dat, vanaf 1 juni 2013, dhr. Willems, Arno Willems in de wandelgangen. De rentmeester wordt benoemd door de kroondrager, een wat moeilijke omschrijving voor onze koning Willem Alexander, waardoor de rentmeester dus in dienst is bij de koning. De rentmeester is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van het Kroondomein, zoals bosbeheer, bosexploitatie, onderhoud van opstallen, huren, pachten, vegetatiebeheer van natuurterreinen en recreatieve zaken. De rentmeester

legt hierover verantwoording af aan de Koning en aan de Raad van Beheer voor het Kroondomein.

Het faunabeheer (waaronder de jacht) van het eigenlijke Kroondomein valt onder verantwoordelijkheid van de Jagermeester van de Koning. Op verzoek van koningin Juliana werden de functies van rentmeester en jagermeester gecombineerd en nu dus bekleed door dezelfde persoon..

Financiën

Het Rijk verstrekt jaarlijks, via de begroting van Economische Zaken, een subsidie van ca. 770.000 euro aan de Koning, als privaatrechtelijk vruchtgebruiker van het eigenlijke Kroondomein, voor beheer en inrichting van Het Loo. Ook kan hij, net als iedere andere private exploitant van bos- en natuurterreinen, onder dezelfde voorwaarden gebruikmaken van diverse subsidieregelingen. Voor 2016 is een bedrag van € 392.000 geraamd voor personeelsuitgaven aan de verschillende faunabeheerders (jachtopzieners) en een bedrag van € 297.000 voor kosten van onderhoud van wegen en wildrasters.

Jacht

Het onderscheid tussen jacht enerzijds en afschot in het kader van (populatie)beheer en/of schadebestrijding anderzijds, ligt vast in de Flora- en faunawet. De jacht is toegestaan op soorten waarop de jacht is geopend. Dit betreft de soorten konijn, haas, fazant, wilde eend en houtduif. Op het Kroondomein Het Loo wordt niet gejaagd op deze wildsoorten. Afschot van herten, reeën en wilde zwijnen vindt plaats op basis van een goedgekeurd plan.

Faunabeheerplan

Dit streeft populatiebeheer na, met als doel belangrijke schade aan bossen en schade aan flora en fauna te voorkomen. Het is de minis-

ter van EZ (Economische Zaken) die, op basis van het Faunabeheerplan, de ontheffing verleent voor het beheer van de op Het Loo levende hoefdieren (edelhert, ree, damhert en wild zwijn).

Afschot van deze hoefdieren vindt plaats door of onder toezicht van jachtopzichters. Daarbij is aan de verleende ontheffing voor afschot van hoefdieren het voorschrift verbonden, dat het aantal geschoten dieren jaarlijks moet worden gemeld aan de minister van LNV (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselveiligheid). Eventuele deelname van de leden van het Koninklijk Huis of hun gasten aan de uitvoering van dit faunabeheer, leidt niet tot extra kosten die gedeclareerd kunnen worden bij de ministeries.

Openstelling voor het publiek

Het overgrote deel van het eigenlijke Kroondomein is van 15 september tot 25 december gesloten voor wandelaars en fietsers. De redenen daarvoor zijn rust voor de edelherten tijdens de bronsttijd en het effectief en optimaal kunnen uitoefenen van het afschot. Overigens blijven in die periode grote andere delen van Kroondomein Het Loo wel voor de bezoeker toegankelijk. Zo wordt 1205 ha van het eigenlijke Kroondomein gedurende het gehele jaar opengesteld. Voor het areaal dat gedurende de periode van 15 december tot 25 december is gesloten voor het publiek wordt geen recreatiesubsidie ontvangen. Ongeveer 600 ha van het Staatsdomein bij Het Loo afdeling Hoog Soeren is ook gedurende het gehele jaar vrij toegankelijk.

Het Staatsdomein bij Het Loo afdeling Paleis-park is gedurende het gehele jaar geopend voor wandelaars met een toegangskaartje. Tot hier de algemene informatie over het Kroondomein, ook grotendeels te lezen op Internet.

PvdB

GESPREK MET RENTMEESTER ARNO WILLEMS

Het Kroondomein is een heel interessant gebied voor een verhaal in Darpsproat en dus ging ik op zoek naar iemand die me wat wijzer zou kunnen maken. Dat werd in dit geval in eerste instantie Aalt Bronkhorst die al vele jaren op het Kroondomein werkt en hij was de uitgelezen figuur om wat te gaan vertellen over zijn werk. Verder kwam ik via hem ook in contact met de rentmeester Arno Willems voor dit gesprek.

Op vrijdagmorgen 18 december 2015 meldten Aalt en ik ons bij het kantoor van het Kroondomein gevestigd in een zijvleugel van het Paleis Het Loo. In zijn lichte werkkamer, opgevolgd met portretten van belangrijke mensen voor Het Loo, ontving Arno Willems ons voor een 45 minuten durend gesprek. De rentmeester van het Kroondomein is een vriendelijk en ruimdenkend mens, iemand die je alles kunt vragen maar die niet op alles antwoord geeft. Wel verstandig in een functie als de zijne. De verhouding tot het koningshuis bijvoorbeeld blijft onbelicht.

Wie is Arno Willems?

Als eerste zocht ik naar bijzonderheden over hem op Internet en vond daar onder anderen de volgende reactie van iemand die met hem samenwerkte:

Arno Willems is een zeer prettig persoon, kan goed luisteren, staat voor zijn mensen klaar. Hij kan strategisch denken en handelen. Zijn kennis van zaken en zijn manier van werken maken hem sterk. Ik bewonder hem om wat hij weet te bereiken binnen een organisatie en bij zijn mensen. Hij is voor mij het voorbeeld als leidinggevende!

Wie zou niet zo'n reactie willen hebben en op mijn vraag of hij altijd al rentmeester van een natuurpark wilde zijn stelt hij dat hij heel jong al wel veel interesse voor natuur had. Toen er bijvoorbeeld een olieopleiding dwars door

Nederland dreigde te worden aangelegd schreef hij daar op school al een opstel over.

"Dit deel van de Veluwe beviel me al heel goed toen ik vanuit Maastricht met mijn ouders vakantie ging houden in Uddel, in het vakantieoord van de PTT. Ik vond het hier zó verschrikkelijk mooi, ik ben dat gevoel eigenlijk nooit meer kwijt geraakt." Na de middelbare school volgt Arno de opleiding "Bosbouw" aan de Universiteit van Wageningen. Voordat hij bij Het Loo kwam werkte hij bij de "Stichting Landschapsbeheer Nederland", "De Unie van Bosgroepen" en "De Bomenstichting".

"Ik heb een tijdje in Mali gewerkt en daar heb ik geleerd dat het belangrijk is de cultuur van de mensen om je heen te begrijpen. Ik leerde daar omgaan met andere organisaties. Allemaal erg belangrijk als je wat van je werk wilt maken".

Hoe wordt je rentmeester?

"Om rentmeester van Kroondomein Het Loo te worden kun je geen gerichte opleiding volgen, je doet je kennis op in de praktijk. Ideeën ontwikkelen en luisteren naar je medewerkers is daarbij belangrijk. Wat jij doet is immers van belang voor degenen die na je komen. Wat ik beheer geef ik dus door aan volgende generaties. Zo bouw ik weer voort op het werk van mijn voorganger, de heer Kuper. Omdat ik hier pas twee jaar werk is wat je ziet, eigenlijk nog allemaal het werk van hem."

"Hoe kom je aan zo'n baan als rentmeester van "Het Loo?", vraag ik hem "Bel je Willem Alexander dan op en informeer je of je in aanmerking komt?" Hij kijkt me glimlachend aan en zegt niets. Ah, dacht ik, het geheim van "Het Loo"... "Och, hindert niet", zeg ik, "ik zoek het wel op Internet". En inderdaad, koning Willem Alexander heeft hem benoemd. In het verhaal over Het Loo staat één en ander beschreven.

“Toen ik hier rentmeester werd wilde ik eerst mezelf inwerken, met de medewerkers praten en zien wat er allemaal al gebeurde. Je moet de zaken niet direct op z'n kop zetten. Zo ik zojuist al zei, bouw ik voort op het werk van mijn voorganger. Verder is het voor mij erg belangrijk om te horen wat de mensen om ons heen van de dingen denken. Ik heb dan ook bijvoorbeeld contact met Uddels Belang. Ook heb ik pas nog een inspraakavond bijgewoond met de inwoners van Vaassen over de toegankelijkheid van de Koninklijke Houtvesterij.”

Op Internet vond ik daar het volgende over:

Rentmeester Arno Willems van het Kroondomein 't Loo zal geschrokken zijn van de weerstand. Het afsluiten van de weggedeelten brengt de parkeerplaats verder weg, ook al blijkt daar volgens hem enig misverstand over te bestaan. De overlast heeft te maken met toeristen die in de zomermaanden zwijntjes kijken, wegen blokkeren en een onvoorstelbare rotzooi achterlaten. Bordjes met “Verboden om zwijnen te voeren” worden door hen genegeerd. Wat de rommel betreft steekt men de beschuldigende vinger ook uit naar de schooljeugd.

“Ja,” zegt Arno Willems, “het staat niet helemaal zoals het ging in die krant. Het was best een goede vergadering en ik denk dat er wel een goede oplossing wordt gevonden. Maar dat is aan de gemeente Epe.”

Afgesloten stukken van het Kroondomein

Dat brengt mij bij de volgende opmerking. “Is het nou echt wel nodig dat we op hele gedeeltes van het Kroondomein niet meer mogen lopen? Vroeger liep ik het Rechte Wegje af en van daar langst het Zeilmeer en zo kon ik een prachtige wandeling over de hei maken. Maar dat is wel mooi over. Het hek is afgesloten en we kunnen alleen de andere kant op.” “Je hebt geen idee wat daar allemaal aan de hand is,” zegt Willems. “Moet je nagaan dat

daar aan het eind van WO-II door de Nederlandse machthebbers van toen en de Geallieerden enorme hoeveelheden munitie van de Duitsers tot ontploffing zijn gebracht. De strijd om Apeldoorn was nog niet eens afgelopen en ze waren bang, als de Duitsers terug zouden komen, ze die munitie weer konden gebruiken. Alles werd langs de wegjes opgestapeld en stapel na stapel opgeblazen. Niet alles kwam tot ontploffing en daardoor ligt daar nog veel levensgevaarlijk materiaal! Een deel daarvan bestaat zelfs uit fosforgranaten... Deze zijn zo langzamerhand doorgeroest en kunnen spontaan tot ontploffing komen. Je wilt daar niet graag naast staan als dat mocht gebeuren. Zodoende worden de terreinen gescand, wordt de munitie verzameld en gecontroleerd tot ontploffing gebracht. Helaas is de subsidiepot op dit ogenblik leeg en duurt het nog een hele tijd voordat er weer geld beschikbaar is. Erg jammer, maar het is een feit. Dat ligt dus volkomen buiten mijn macht!”

Tja, da's helder en daar kunnen we weinig tegenin brengen, zeg ik. Vertel me wat je plannen zijn met het onder je hoede staande domein?

Willems gaat er eens breed voor zitten en legt uit.

Beheersplan Kroondomein

“Als eerste hebben we het domein in drie verschillende blokken ingedeeld.

Blok 1 is een reservaat. Dit blok is vrij van beheer en hier kan de natuur zijn gang gaan. Alleen het heel nodige doen we. Het terrein is afgesloten voor het publiek en dient tevens als rustgebied voor het wild.

Blok 2 is het blok voor de inheemse soorten. Hier mogen geen “vreemde” planten groeien. Amerikaanse kers, Amerikaanse eik en alles wat oorspronkelijk niet in Nederland aanwezig was, wordt stelselmatig verwijderd. En dat lukt goed, moet ik zeggen.

Blok 3 is het blok waar ook de exoten mogen groeien. We proberen daar wel het evenwicht wat te bewaren zodat niet bepaalde soorten gaan overwoekeren, maar dat heeft geen

prioriteit. Zowel in Blok 2 als in Blok 3 wordt geogst, dus gerooid. Dit plan is door mijn voorganger, de heer Kuper, bedacht en opgesteld en ik ga daar onveranderd mee door."

Afval in de bossen

"Als jullie in die bossen bezig zijn, vind je dan veel rommel?"

"Ik moet zeggen dat dat tot nu toe erg meevalt. Natuurlijk wordt er, vooral op de parkeerplaatsen, troep gedumpt. Als sommige mensen hun gratis hoeveelheid afval overschrijden dan is de verleiding groot die overtollige matras of dat bankstel maar aan het Kroondomein te schenken. Dan kost het hun geen geld en wij moeten de rotzooi opruimen. Asbest wordt gelukkig minder, van drugsafval hebben we tot nu toe weinig of geen last maar ook landbouwplastic wil nog wel eens aan ons 'geschonken' worden..."

"Hoe zit het met planten die alles overwoekeren?"

"Bospest of Amerikaanse vogelkers of wilde prunus is bij ons ook een probleem. Dank zij blijvend controleren en weghalen houden we het wel in de hand. Je mag nooit ophouden met verwijderen want dan ben je in een paar jaar 'het haasje' en kun je het nauwelijks nog kwijt raken. Een ander, steeds meer voorkomend probleem is de Japanse duizendknoop. Dit is in onze natuur gekomen met tuinafval. Helaas weten mensen vaak niet wat voor kwaad ze daar mee doen. Het wordt dus niet moedwillig gedaan maar met de afval komt wel het probleem."

Vliegend hert

"Vroeger moest altijd voor oktober, meen ik, het dode hout uit de bossen worden verwijderd in verband met de dennenscheerder. Nu is dat niet meer zo en vinden de mensen uit Garderen het maar een 'zootje' in de bossen. Vroeger zag het er zo netjes uit, zeggen ze, maar als je ziet wat voor troep aan dood hout er tegenwoordig ligt...!!"

Willems glimlacht.

"Wat men 'troep' noemt is van levensbelang

Rentmeester Arno Willems

voor zowel het bos als voor de insecten! Wist je dat vanuit heel Europa en ver daarbuiten entomologen (insectenkenners) naar Het Loo komen vanwege de enorme verscheidenheid aan zeldzame insecten? Dank zij ons zorgvuldige beheer hebben we een enorme rijkdom aan insecten."

Trots laat hij me op zijn telefoontje een foto zien met vijf vliegende herten, een zeer zeldzaam insect in Nederland en Europa... (Een vliegend hert is een grote kever tot wel negen cm groot met immens geweivormige kaken). "Normaal zie je ze nooit en bij ons vijf op één eik en bij elkaar!!! En dat allemaal dank zij dat dooie hout!"

"Wie houdt er bij jullie toezicht, doe je dat allemaal zelf?"

"Nee, we hebben een aantal BOA's in dienst en kunnen ons daarmee best redden. Ze houden de zaak in de gaten en kunnen, als dat nodig is, mensen aanhouden en bekeuren."

Wolven

"Voor het 'kort houden' van klein wild (muizen enz.) heb je vossen, dassen en ga zo maar door. Voor het groot wild zijn er geen predatoren op de Veluwe. Hoe staat je daar tegenover?"

"Je bedoelt wolven? Ik heb er niets op tegen als ze spontaan komen, ze zijn hartelijk welkom, maar we gaan ze niet zelf uitzetten, dat mag trouwens ook niet. Dat zou op dit ogenblik 'tegen-natuurlijk' zijn, terwijl wij een politiek voeren van 'met-de-natuur'. Ik zou het best leuk vinden als ze een dezer dagen bin-

nen kwamen wandelen en hier bleven. Het zou echt een verruiming van de natuur op de Veluwe zijn.”

Bezoekers

“Komen er veel bezoekers naar het Kroondomein?”

“Per jaar hebben we zo’n 900.000 bezoekers alleen al op het Kroondomein en daarboven nog eens 300.000 aan het Paleispark. Alleen de laatsten betalen een kleine bijdrage, zoals je weet.”

Het gesprek loopt op z’n eind en we praten nog wat na over de klimaatverandering en de invloed daarvan op de bomen en planten van het Kroondomein. Volgens Willems zullen

zelfs de temperatuurgevoelige beuken hier er nog weinig last van hebben. De noordgrens van het vóórkomen zal wat opschuiven, goed voor de Scandinaviërs, maar hier zullen de bomen er niet veel van ondervinden. Droogte is natuurlijk een heel andere zaak, maar we zullen zien wat er komt.”

We nemen afscheid van Arno Willems, een gemotiveerde rentmeester waarbij het Kroondomein in goede handen is en bedanken hem voor de tijd en de informatie. Zelf ga ik verder met Aalt Bronkhorst het Kroondomein in. En dát staat te lezen in een andere bijdrage in Darpsproat!

PvdB

EEN RIT OVER HET KROONDOMEIN

Aalt Bronkhorst

Het gesprek met de rentmeester Arno Willems is afgelopen en we verlaten het kantoor in het Paleis Het Loo, maar niet na de mevrouw die ons van koffie had voorzien, hartelijk te hebben bedankt.

Van de rentmeester krijgen we toestemming het hele Kroondomein te gaan bekijken zonder dat ons ook maar enige belemmering in de weg wordt gelegd. Aalt Bronkhorst zit achter het stuur van de vierwiel aangedreven auto en ik zit als een “koning” naast hem. Deze “eenmaal-in-het-leven” kans om al die fantastische natuur te gaan bekijken vanuit mijn gemakkelijke zetel vervult me wel met enthousiasme en aan Aalt heb ik een heel goede gids. Als sinds een

groot aantal jaren werkt hij met heel veel plezier bij het Kroondomein en wil er ook nooit meer weg. De pensioenleeftijd kruipt steeds verder omhoog, dus voorlopig heeft hij nog wel de tijd van zijn werk te genieten!

Begin van de rit

We beginnen de rondrit in het paleispark. Er zijn die dag heel weinig bezoekers, alleen twee oudere dames met paraplu en ze zwaaien enthousiast naar ons... en wij zwaaien terug. Eerst rijden we nog over een grindweg maar al gauw slaan we af. Een slagboom houdt hier iedereen tegen maar Aalt schuift hem aan de kant en we rijden verder. Deze paden zijn niet gebaand voor gewone auto’s en al gauw moet Aalt de vierwielaandrijving inschakelen om verder te komen. Het bos om ons heen is zowel oud als jong. Grote beuken en eiken met daar tussenin jongere bomen. Het gevarieerde landschap is heel aangenaam om te zien. In het bos ligt veel dood hout tussen diverse stammen die hier zijn voorzien van een teken. Natuurlijk vraag ik de reden waarom dit gebeurt.

Dood hout

Zoals de rentmeester ook al vertelde en Aalt nu weer bevestigt, is dood hout heel belangrijk voor het leven in het bos. Het trekt veel nodige insecten aan en de leefbaarheid wordt op deze manier enorm verbeterd. De diverse stippen op de bomen geven de houthakkers aan wat er wel en wat er niet moet worden gekapt. Om bos te verjongen, zodat er straks niet alleen oude bomen staan, is het nodig regelmatig te kappen. Dat kappen (rooien) gebeurt uitsluitend met het oog op een natuurlijke ontwikkeling. Als het nodig is dat een oude reus moet blijven staan, dan wordt die niet gekapt. Sommige bomen zijn belangrijk voor het daaronder liggende mierennest en dus blijft de boom staan. Een ander boom is het woonvertrek (horst) van een arend geworden en ook die boom sneuvelt niet. Op die manier wordt er uitermate voorzichtig en zuinig omgegaan met dit gigantische natuurland! Het bos is dus geen winstobject waar zoveel mogelijk geld uit moet komen, het is een voor alle komende generaties goed en verstandig beheerd gebied.

Tja, daar wordt ik wel even stil van. Maar dat duurt niet lang. Een meter of vijftig voor ons gaat een roedel rood wild (herten) ons pad kruisen. Keurig achter elkaar steken zeker een dertigtal herten het pad over. Aalt blijft even stilstaan om de gelegenheid te nemen van dit uitzicht te genieten. De dieren zijn aan onze

auto's gewend, vertelt hij me, ze zijn dan ook niet bang en gaan rustig hun gang. Wat later zien we een stuk of tien mannetjes met hun enorme geweien rustig in het bos staan vreten en kijken.

Wiesselseplas

We gaan verder, naar de Wiesselseplas. Ook dat is een stuk bos dat is afgesloten voor het publiek.

"Hier is veel zand gegraven", vertelt Aalt, "voor wegeaanleg in Apeldoorn. Een mooie gelegenheid om hier een meertje te maken dat prachtig in de bestaande omgeving is ingepast", vertelt Aalt voordat we uitstappen om een kijkje bij het water te nemen. Ongevoelbaar veel watervogels kunnen we hier zien, niet gestoord door menselijke aanwezigheid. "Tja, soms moet de mens wijken om de natuur in stand te houden. Mensen moeten er dus begrip voor hebben dat er stukken zijn die ontoegankelijk blijven als rustgebied voor het wild." En wij dan, wil ik weten.

Faunabeheer

"Ik moet hier zo nu en dan heen voor controle maar dat is maar zelden. Er zijn stukken bij waar ik in twintig jaar niet kom. Maar toezicht is en blijft nodig. Je hebt ook mensen die denken dat al het wild, dat rondloopt, ook voor hen is en proberen een boutje te verschaffen. Ik heb dan zeker veel respect voor onze BOA's

die steeds weer proberen het wild te beschermen.”

Wat de jacht betreft overtuigt Aalt me niet helemaal. Persoonlijk ben ik absoluut tegen de plezierjacht, door wie dan ook uitgeoefend... Maar weer krijg ik een lesje in natuuronderhoud. Aalt neemt me mee naar een stuk terrein dat volledig is omgeasd. Binnen het gaas zie je alle soorten planten en jonge bomen groeien, het lijkt een paradijsje. Buiten het gaas is het zoals overal, vrij kaal met weinig planten en jonge bomen en struiken.

“Kijk zelf maar,” zegt Aalt, “hier kun je goed zien dat het wild alles wegvreet. Als we niet paal en perk stellen aan de hoeveelheid grof wild, zoals herten en zwijnen (op klein wild zoals konijnen, hazen en vogels wordt niet gejaagd op het Kroondomein), dan hebben we straks alleen nog maar oude, stervende bomen en gaat het bos de vernieling in. Wij noem dat faunabeheer en zo is het ook. Je kunt het dus zelf zien!”

Breng daar maar eens iets tegen in. Maar ik denk dat een bepaalde vorm van beheer wel nodig is, maat wie bepaalt de juiste aantallen. Ik zeg dat niet hardop, want die discussie verlies ik toch met Aalt. We verschillen nog even

heftig van mening over de Oostvaarders plas-sen, maar zo’n debat dat maakt de reis alleen maar aangener!

Oude bomen

Nog steeds over bomen sprekend zegt Aalt “Ik zal je eens een stelletje oude reuzen laten zien!” We rijden naar een grasveld waarop inderdaad een aantal minstens driehonderd jaar oude eiken staan. Bomen die misschien daar al stonden toen stadhouder-koning Willem-III het landgoed aankocht! De bomen staan helemaal alleen zodat de majestueuze kronen zich over een enorme afstand konden uitbreiden. Tot op vreethoogte zijn de takken verdwenen, dank zij de herten. Als ik naar zulke bomen kijk wordt ik altijd een beetje stil. Vaak krijgen bomen in Nederland de kans niet om zo oud te worden... Jammer eigenlijk. Hier kregen ze de kans op de plek van de oude houtzagerij, die intussen is opgedoekt. Hier en daar liggen nog wat resten maar die worden ook nog opgeruimd. Maar we gaan weer verder, we zijn er nog lang niet.

We zien nog even een vette keiler de weg oversteken en duiken daarna onder de Amersfoortseweg door naar de andere kant van het Kroondomein. Voor het eerst realiseer ik me dat er ook nog een behoorlijk stuk van het park aan de Hoog-Soerense kant van de weg ligt.

Asselse hei

Het is Nederland, maar het lijkt op de Afrikaanse savanne. Achter een kopje, heel in de verte, loopt weer een roedel herten te grazen. Ik zie ze eerst niet, maar Aalt met zijn jongere ogen, had ze direct in de gaten! “Prachtig uitzicht, hè...”, zegt ineens een stem achter ons. Het is een van de boswachters die de sporen van onze auto in het zandpad had gezien en direct poolshoogte komt nemen. We staan met z’n allen een tijdje stil in de verte te starren. “Jammer van die hoge toren, daar aan de einder”, zegt de boswachter nog voordat hij weer vertrekt.

Aalt vertelt me dan het verhaal van een aantal lieden met crossmotoren die hun “hobby”

Eeuwenoude eiken op het Kroondomein.

Gerestaureerde voederhut aan de buitenkant.

kwamen uitleven op en bij de hei. Aalt zag ze gaan en sloot meteen met zijn trekker het pad af waarlangs ze weer moesten vertrekken. Met een grote mond probeerden ze hem te bewegen hen door te laten, maar tevergeefs, Aalt hield voet bij stuk. Aalt bekijkend dachten ze er ook maar niet aan hem met geweld aan de kant te schuiven. Ondertussen had hij een boswachter met opsporingsbevoegdheid gebeld, die vlak daarna verscheen en de heren de verdiende boete gaf.

We duiken nogmaals onder de Amersfoortseweg door en gaan weer Uddelwaarts.

Voerhut

“Ik zal je nóg eens wat moois laten zien”, zegt Aalt, “een oude voerhut die ooit door Prins Hendrik is aangelegd en die we weer helemaal opnieuw in originele staat hebben opgebouwd. Daar werd ooit het voer voor het wild bewaard, toen ze nog aan drijfjacht deden”.

Het lijkt wel een oude voorhistorische boerderij die je kent van de plaatjes van de opgravingen bij Kootwijk. Helemaal gemaakt van hout uit het eigen bos en afgedekt met heide. In zijn soort een heel mooi bouwwerk, waar Aalt apentrots op is. Samen met zijn collega's heeft hij de hut met eigen handen gereconstrueerd.

Munitie

Van hier rijden we naar het Uddeler Buurtveld, een hei en boscomplex dat afgesloten is voor alle publiek in verband met onontpofte munitie. Zelfs Aalt mag de paaltjes, die aangeven waar nog wordt gezocht, niet passeren. Maar ook zonder dat is het uitzicht over de hei fenomenaal. Ruimte is toch wel heel erg belangrijk voor de mens en hier is meer dan voldoende!! Vlak bij de werkschuur op het Hof wijst Aalt me nog op een stuk land waar eens mais stond en dat nu weer aan de natuur is teruggegeven. Aalt wordt heel enthousiast als hij vertelt welke zeldzame planten spontaan weer zijn teruggekomen. Als de pacht is afgelopen wordt steeds weer bekeken of die overnieuw ingaat of dat de grond een andere, een meer natuurlijke bestemming krijgt. En dan zijn we weer waar we die morgen begonnen. Het is al ver over twaalf uur en ik heb moeite afscheid van Aalt te nemen. Dank zij hem was het letterlijk een onvergetelijke morgen geworden en zo zie je maar weer hoe belangrijk het is dat we onze dorpsgenoten kennen en wat die allemaal voor ons kunnen betekenen.

Aalt, namens “Darpsproat” en ook zeker namens mezelf,

“HEEL HARTELIJK BEDANKT”!!

PvdB

TEN HULSCHER bv 20 JAAR: EEN ONDERNEMENDE FAMILIE

Behalve "Darpspraot" kent Garderen nóg een eigen glanzend en kleurrijk tijdschrift, namelijk "Garderen Gastvrij". Eén verschil is dat het ene twee keer per jaar verschijnt en het andere een keer per twee jaar. "Garderen Gastvrij" is een uitgave van de Garderense Ondernemers Vereniging en de vormgeving wordt verzorgd door Arvi product bv, gevestigd op het adres Speulderweg 38. En daar worden door het echtpaar Gerard en Ariea ten Hulscher met zoon Siebe en personeel wel meer activiteiten bedreven. In ieder geval iets met deurkrukken en zo. Ik ging dus maar eens op bezoek. Natuurlijk had ik eerst wel gevraagd of het schikte.

Van onderwijs naar video

Ik werd ontvangen door Ariea. Al gauw kwam de koffie binnen in bijzonder fraai, maar wat wiebelig serviesgoed. Gerard volgde iets later. Ariea werd als een Van Hunenstijn geboren aan de Mzenhofstraat. Samen doorliepen we in dezelfde klassen zonder veel moeite de Prins Bernhardschool van bovenmeester De Greef. Een aantal jaren later, in 1970, kwam Ariea op een andere manier in het onderwijs terecht, als leidster van kleuterschool De Kinderkorf aan de Dr. H.C. Bosstraat. Daarna zou ze er ook nog tien jaar hoofd zijn. In 1982 werd ze hoofd van basisschool De Pelikaan in Putten en ze was daarmee de eerste vrouwelijke directeur van een christelijke school in de regio. Haar onderwijsloopbaan zou duren tot in 1986.

Na twee zwangerschappen besloot ze een video-opleiding te gaan volgen in Deventer. Haar eerste opdracht betrof kunststof ramen en kozijnen en gaf de start voor het bedrijf ARVI. Daarna volgden andere opdrachten voor bedrijven, bruiloften en ook begrafenissen. Dat laatste vooral voor familieleden in

bijvoorbeeld Australië, die zo'n plechtigheid niet kunnen bijwonen. In 1995 maakte ze een promotiefilm voor de gemeente Barneveld, inclusief een Engelstalige versie. Heel bijzonder vindt ze zelf de productie "Kinderen met kanker". Deze werd ongeveer in dezelfde tijd gemaakt voor twee leeftijdsgroepen in het onderwijs en ging uit van de beleving van de zieke kinderen. Ook Hennie en Reinout van den Born waren bij dit project betrokken.

In 1995 werd ook een film gemaakt over de Garderense feestweek naar aanleiding van 50 jaar bevrijding. Niet lang daarna kondigde zich het digitale tijdperk al aan. Ariea besloot toen om niet over te gaan tot de aanschaf van nieuwe apparatuur, maar in te stappen in het bedrijf van echtgenoot Gerard. Bepaalde ervaringen uit de onderwijswereld, zoals het schrijven van schoolplannen, zouden daarbij goed van pas komen. Ze bleef nog wel analoge videoreportages maken, ook om Ten Hulscher bv te promoten.

Hang- en sluitwerk

De in Hilversum geboren Gerard was al vanaf 1970 vertegenwoordiger in hang- en sluitwerk materiaal. Ervaring genoeg om in 1996 de stap naar zakelijke zelfstandigheid te zetten. In de Buurtstraat werden een schuur en een garage ingericht als magazijn. Gerard had in de loop van de jaren natuurlijk al een netwerk opgebouwd, maar om de plaats voor Ten Hulscher bv op de markt te vergroten werd Reinout van den Born ingeschakeld als communicatiedeskundige.

In 1997 kwam er een showroom op het terrein van camping De Hertshoorn. Daar was ook plaats voor een studio voor ARVI, dat nieuw leven ingeblazen kreeg. Eind 1999 verhuisde het bedrijf naar het voormalige hotel Anastasius, dat vooraf eerst nog wel was verbouwd en gemoderniseerd.

Het huis Anastasius werd in 1909 gebouwd in opdracht van professor Fredrik Pijper. Hij was hoogleraar in de kerkgeschiedenis en noemde zijn huis naar de Veluwe kerkhervormer Anastasius Veluanus (circa 1520-1570). Misschien verkochten Pijpers erfgenamen het aan H. Bulterman, die in 1931 eigenaar was. Het is niet helemaal duidelijk sinds wanneer het als hotel-restaurant werd gebruikt. Latere eigenaren waren Van Surksum, Treur en Oldekamp. In de loop van de tijd werd Anastasius enkele keren verbouwd en uitgebreid. Er waren ook enkele dependances, waaronder de villa Op den Berg, die later werd bewoond door kamerlid en staatssecretaris G. van Leijenhorst. In de periode 2002-2005 is een deel van het gebouw nog weer als hotel gebruikt. Dat was ook handig voor overblijvende deurbeslagklanten en -dealers, die de showroom bezochten en zo wat langer konden genieten van de Garderense omgeving. Daarna waren de kamers weer nodig als kantoorruimte.

De officiële opening volgde in juni 2000 en in 2002 werd een magazijn van 700 vierkante meter in gebruik genomen. Daarin worden producten van diverse fabrikanten opgeslagen. 400 m² daarvan zijn ondergronds te vinden.

Merken en stijlen

Het Italiaanse Mandelli1953 maakt deurbeslag van messing, een mengsel van koper en zink. Gerard was al langer voorraadhoudend agent van deze firma, die ook onder veel meer deurstoppers, schuifdeurkommen en brievenbuskleppen maakt.

Iemand die de Italiaanse stijl te glad en geraffineerd vindt, kan terecht bij het Engelse merk Kirkpatrick, dat al sinds 1855 op echt ambach-

telijke wijze producten van smeedijzer maakt in authentiek landelijke stijl.

Daarnaast is er ook het eigen merk GPF-bouwbeslag. De artikelen onder deze naam worden gefabriceerd in Azië. Er is bij wijze van spreken dus ongeveer voor elk wat wils. Marketingdeskundigen zouden zeggen dat de producten zijn afgestemd op diverse lifestyles.

Op www.tenhulscher.nl en in de showroom kan men het hele assortiment bekijken. En dan is er nog het verkoopconcept GPF Combi-Vari om deurbeslag helemaal naar eigen smaak samen te stellen. Vroeger werd dit instrument alleen op bouwbeurzen ingezet, sinds kort is het ook digitaal, dus in de eigen huiskamer beschikbaar. Volgens Gerard en Ariae zijn ze onder meer hierdoor digitaal

voorloper binnen hun vakgebied. Zoon Siebe is grotendeels verantwoordelijk voor dit idee. Ook op www.cubiccolors.nl is allerlei te vinden en direct te bestellen. Veel artikelen zijn ook te koop bij speciaalzaken in de buurt, zoals Van de Pol, Van den Broek, Jecor en Filippo.

Crisis

Cubic Colors kwam min of meer voort uit de crisis die in 2008 begon. Ook de bouw en verwante bedrijven werden hard getroffen. Daarom moest er naar nieuwe wegen worden gezocht om de zaak draaiende te houden, zoals de rechtstreekse verkoop via het internet. In 2009 werd gestart met www.deurbeslag.nl. Inmiddels zijn er 6 verschillende webshops. Vanaf de zomer van 2013 gaat het economisch gezien weer merkbaar beter. Inmiddels werken er 17 mensen bij Ten Hulscher. Het team bestaat voor ongeveer de helft uit vrouwen en meer dan de helft komt uit Garderen of heeft er gewoond.

houden van de eigen websites. Er wordt ook voor diverse andere bedrijven gewerkt. Enkele daarvan zijn in de nabije omgeving gevestigd.

Ook voor brochures en ander drukwerk staat men graag met raad en daad paraat.

Vooruitziende blik

In 1996 stond het internet nog maar nauwelijks in de kinderschoenen. Sommige mensen wisten toen zeker dat het nooit iets zou worden. Gerard en Ariea dachten er anders over en besloten in dat jaar om zogenaamde domeinnamen te gaan vastleggen. Zo zijn ze nu onder andere eigenaar van de website www.garderen.nl, die vooral wordt gebruikt voor de Garderense Ondernemers Vereniging, maar waarmee ook nog wel andere interessante zaken zouden kunnen worden gedaan. U kunt er in ieder geval uw foto's van Garderen en omgeving laten zien. Ga uw gang!

ARVI

Bij ARVI product bv werken momenteel vier mensen. Ik heb lang gedacht dat deze afkorting stond voor Ariea's Video, maar we moeten het uitleggen als Authentiek, Resultaatgericht, Vernieuwend en Inspirerend. Het is niet langer alleen maar een videobedrijf, maar het verleent diensten op het gebied van communicatie en het ontwerpen, bouwen en onder-

De toekomst wordt met vertrouwen tegemoet gezien. Met zoon Siebe in de zaak en zoon Aernout met zijn gezin in Doha is het voor Gerard en Ariea een plezier om te ondernemen en te genieten van familiemomenten.

DJV

Websites: www.tenhulscher.nl, www.cubiccolors.nl, www.arvi.nl, www.garderen.nl

GARDERS PLAT

Ut sniet, kriege we vant joar toch nog weer wien-ter? Ik geleufde d'r niet meer in, want in de krekeboom in de hof bleuden al een poar bloempjes, de mossen en de liesters waren al iezig druk in de weer.

Jammer genog viel d'r natte snee en gunge d'r gien hordes ouwers mit kienders op de slee noar de Duunen, gien sneepret. Mien ouweluu gunge vrogger nooit mee, je mos jezelf mar redde, as je mar op tied thuus ware um te ete.

Wuulie konden ons ut hele joar wel vermake op en rond de Duunen, zoas mit soldoatje speule en hutte bouwe. Je han, toen ik nog op de lègere school zat een groep an de Oudmilligse kaant en een an de Paleiskant, zeeg mar Garder-zuid tegen Garder-noord. Zouwe wuulie dat van Korea of 'ekeke hen of anders um?

Noa schooltiet, um half vier moste we, as de tiet doar riep veur was, bie de duunen bosbeze plukke. Bie mien opoe, die woende woar noen "Ons Lagerhuys" is, ha'k een bus stoon woar, as ie goed vol was, twee pond in gung. Je mos heinig deur plukke. As ie vol was mos je noar Oartebakker, woar noen de COOP is. Dan kreeg je een gulden, die ik tuus weer in mos leveren en woar ik een poar nijeje schoenen veur kreeg a'k genog eplukt had.

Noa ut ete gunge we mit de hele familie nog weer noar de "Achterloar" een poar uur veur eige gebruik plukke. Deze beze wieren eweckt en ok gebruikt as medicien as je an de schijt ware.

Ik gung liever paddestoele zeuke, doar wor je niet zo meu van en ut brocht meer op veur mezelv.

Hout sprokkel dunge we ok, um ut wasforuus te stoke. Bie boswachter Mulder kon je veur een gulden een sprokkelvergunning kriege, die was

een joar geldig mar Mulder zette d'r nooit een doatum op, zodat je d'r joare mee vurdan konne.

"De Bos" was toen nog verdeeld in twee boswachterieë: de Speulder- en de Sprielderbos. De Laak is de grens en geliek de grens tussen Putten en Armelo. Veerder is de bos verdeeld in vakke mit name die d'r deur de ploatselijke bevolking in de loop der tied an egeve bin. Name zoas: het Dikkenest, de Rooieheg, het Kouwegat, de Woeste wouden, de Varkesbrand en het Pupebrandje in het Speulderbos en in het Sprielderbos de Jufferskamp, de Achterloar, de Moalebeuken, de Kreieheg, de Grote brand, de Peerdekop, um d'r een poar te neume. Dan wiste ze tuus woar je zowat uuthing.

Wie kan de plekke mit die name nog anwieze? Ik niet allemoal meer.

Mit de groete van **Nuij**

Splitsing Doodeweg Laak 1960.

VIJF VRAGEN AAN GERT EN HENNIE DE BRUIN EN CEES EN DIKKIE VAN DEN BRINK

(Foto: Gonny Livestroom)

Op een winteravond in februari treffen wij elkaar in de gezellige en warme huiskamer van Gert en Hennie. We willen graag wat vragen stellen over de klompentocht die dit jaar voor de derde keer in Garderen gehouden zal worden.

Vraag 1: Jullie zijn met z'n vieren de drijvende kracht achter dit evenement, hoe is dat zo gekomen?

Een aantal jaren geleden werd in Nieuw Milligen bij Restaurant Buds een klompentocht georganiseerd. Dus een prestatietocht op klompen. Wij hebben met z'n vieren een paar keer meegedaan en we vonden het reuze gezellig. Het was dan ook een teleurstelling dat de organisator ziek werd en de tocht niet meer doorging. Toen heeft het enkele jaren geduurd voor er actie werd ondernomen en er kwam weer een nieuwe klompentocht dankzij de families Van den Brink en De Bruin.

Vraag 2: Hoe ging dat, liep het gelijk goed, waren er veel deelnemers?

Iedereen knikt instemmend. Er waren vorig jaar 75 deelnemers in de leeftijd van 5 tot 80

jaar. Ze lopen allemaal dezelfde afstand, ongeveer 10 km op houten klompen. Het mogen ook trippen zijn, dat zijn klompen met een leertje. De inschrijving is bij "Ons Lagerhuys" en de start is op de Putbrink. Er wordt gebruik gemaakt van de reglementen en de steun van een Wandelsportvereniging waar de club ook lid van is. Zo houd je de zaken op orde.

Vraag 3: Is er onderweg ook nog wat te beleven?

Natuurlijk wordt er ieder jaar een prachtige route uitgezet, die ook verrassend is voor Garderenen. Er is een muzikant bij, die met zijn accordeon de stemming erin houdt en "Ons Lagerhuys" zorgt voor de inwendige mens. Na binnenkomst met een persoonlijke begroeting is er nog een heerlijke maaltijd. De tocht gaat altijd door, ook al regent het.

Vraag 4: Is er nog een wedstrijd aan de tocht verbonden?

Jazeker, klinkt het in koor. Wie de mooiste klompen heeft, die krijgt een prijs. Als de kleding mooi en passend is heb je ook kans op een prijs. Kom je als paar, goed gekleed en met mooie klompen, dan kun je ook wat winnen. Sommige deelnemers maken er iets heel moois van: "Gaat dat zien!!!!"

Vraag 5: Hebben jullie nog wensen voor de toekomst?

De tocht wordt dit jaar voor de derde keer gehouden en we beleven er veel plezier aan. We hopen wel dat er wat meer deelname zal zijn van de Garderenen. Ook jonge mensen zijn van harte welkom!

Er zijn ook gasten die wij liever kwijt zijn, dat zijn de wilde zwijnen die een deel van de

route zodanig omgeploegd hadden dat er naar andere wegen gezocht moest worden. Maar dat werd ook weer opgelost.

Dan nog een goede raad voor u, geachte lezer: u weet nu dat de tocht eraan komt, dus koop of zoek een paar klompen en ga oefe-

nen! In september bent u er helemaal klaar voor als de tocht op de derde zaterdag van die maand wordt gehouden!

U kunt zich aanmelden voor deelname op de site Klompentochtgarderen.nl

HvdB-R

'T Fotohoekje

Moeilijk was het dit keer niet om alle namen van de mensen op nevenstaande foto te verkrijgen. Deze foto, compleet met namen, staat ook al in het boek "De School aan de Dorpsstraat". Een attente lezer, Jan van Lagen uit Barneveld, maakte me hierop attent. Een ieder die de moeite heeft genomen om namen, op papier, telefonisch of per e-mail, aan te dragen willen we hiervoor bedanken.

Volledigheidshalve toch nog even alle namen.

1. Peetje de Bruin	16. Driesje van Ouwendorp	31. Dik Hardon
2. Gerrit Hendriksen	17. Leo Bronkhorst	32. Inge Lexmond
3. Dientje Schouten	18. Bia de Ruiter	33. Johan Huisman
4. Joop van Middendorp	19. Hendrik van Blotenburg	34. Dikkie van Middendorp
5. Hennie Schuiteman	20. Jannie Schuiteman	35. Jan Heimgartner
6. Kees Eijkelenboom	21. Jan van Lagen	36. Gerrit Bronkhorst
7. Ali Ernten	22. Alie van de Kolk	37. Annemiek Bettink
8. Gert van Middendorp	23. Frits Huisman	38. Aalt Kevelam
9. Sia Lüsschen	24. Peetje van den Hoorn	39. Eefje Bronkhorst
10. Bert Voorneveld	25. Evert Huigen	40. Joop Heimgartner
11. Bep van Beek	26. Teunia Schuiteman	41. Anneke Bletterman
12. Meester H.E. van der Vlist	27. Gerard Burger	42. Bart van Middendorp
13. Henk van Elten	28. Marijke Bok	43. Corrie Bronkhorst
14. Bep van Asselt	29. Jaap Versteeg	44. Rikkert Heimgartner
15. Bertus van Middendorp	30. Ria van Geel	45. Wouter van de Kamp

'T Fotohoekje

De nieuwe foto, waar Gert Koning al enkele malen naar gevraagd heeft om die te plaatsen, dateert uit de jaren '40. Veel namen weten we op dit moment, wie helpt ons aan de ontbrekende? Succes ermee.

1. Eep Franken	25.?
2. Peter Hangelbroek	26. Paula ?
3. Evert Boeve	27. Jenny Koster
4. Bart van Lagen	28. Elly van Breda
5. Kasper Mechelsen	29. Alie van de Koot
6. Wim de Korte	30. Aartje van Lagen
7. Gert Bronkhorst	31. Pop Kievit
8. Jan Huisman	32. Magda Jansen
9. Gert Schuiteman	33. Nelly Tamboer
10. Jan Bos	34. Geertje Zevenbergen
11. Sjors Kievit	35. Marietje de Korte
12. Meester De Greef	36. Bertus van Asselt
13. Nelly Zevenbergen	37. Leo Luijendijk
14. Nelly Toes	38. Wim van Voorst
15. Willy Kranendonk	39. Marinus Jansen
16. Fennetje Versteeg	40. Maas van Voorst
17. Annie Heimgartner	41. Wouter Verbrugh
18. Janny Mechelsen	42. Jaap Davelaar
19. Coby Pul	43. Gert Koning
20. Bep Gerritsen	44. Henk Bronkhorst
21. Alie van Elten	45. Henk van Lagen
22. Corry de Bruin	46. Gerrit Schuiteman
23. Elly ?	47. Wim Schuiteman
24. Juffrouw Van de Weide	48. Henk van Lagen

Reacties gaarne aan:
Cees van Middendorp
Dr. H.C. Bosstraat 10
3886 KB Garderen
tel. 0577-461401 of
e-mailadres cosala@chello.nl

3 4 5 6 7 8 9 10
11
16 17 18 19 20 21 22 23 24
29 30 31 32 33 34 35 36
40 41 42 43 44 45 46
47 48

GARDEREN

Noord-Oostelijk van Amersfoort,
ligt in een onherbergzaam oord.
Een dorpje, lang vergeten.
Wijl niemand wist dat het bestond,
dat men daar nog een dorpje vond,
dat Gar'dren wordt geheten.
De weg erheen is woest en bar
en op een ouderwetse kar,
met var of vos bespannen,
bereikt men op het allerlest,
het onaanzienlijk kleine nest,
waar de weelde is verbannen.
Rondom het dorp is alles hei,
en in die dorre woestenij
staan enkele boerderijtjes.
Waar Jurrien knol en sporrie zaait,
zijn rogge teelt
en stoppen maait,
voor koetjes en voor geitjes.

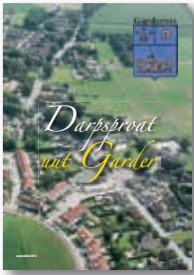
De ene dag gelijk aldaar
als waterdruppels op een aar,
gelijk zo velen zagen.
Zodat die boerendomee zich eens vergistte,
ach o wee ! in die eentoonige dagen.
't Was rustdag, ieder staakte 't werk.
De luidjes zaten in de kerk
en meester stond te lezen.
Hij las steeds in ééne deune voort.
Een sein werd achter hem gehoord,
waar dominee mocht wezen?
Men fluisterde en vond het raar.
Men stak de hoofden bij elkaar,
een misverstand zou blijken.
De leraar zocht voor 't geitje gras,
hij wist niet dat het zondag was.
Hij stond ervan te kijken.

Het is wel een bijzonder dichtwerk. Het verhaal gaat namelijk dat in het rampjaar 1672 Franse soldaten het dorpje Kootwijk niet konden vinden en het dus maar links lieten liggen in het zand.

Een ander verhaal luidt dat een Kootwijkse dominee – hoe hij heette, is men vergeten – vergat dat het zondag was en daardoor rustig in zijn tuin of op het land bezig was terwijl de kerkgangers op hem zaten te wachten.

Onze dichter heeft dus gewoon de ene dorpsnaam vervangen door de andere en klaar was ie. We nemen namelijk aan dat er ook een Kootwijkse versie van het gedicht bestaat. Verder laat hij halverwege een zekere Jurrien stoppen maaien. Je zou toch denken dat hij stoppels heeft bedoeld.

*Het oorspronkelijke gedicht is te vinden in het boek van D. de Wit, **Kudde en Herder, van kerkelijk Kootwijks verleden en heden**. Utrecht, 1911.*

Colofon

**Darsproat is een uitgave van
de Vereniging Plaatselijk Belang Garderen en Omgeving**

- Redactie:** Peter van den Born (pvandenborn@planet.nl)
Hennie van den Born-Reitsma (hennievandenborn@planet.nl)
Cees van Middendorp (cosala@chello.nl)
Dick Veldhuizen (d.veldhuizen5@chello.nl)
- Vaste medewerker
streektaal:** Nuij Zevenbergen
- Bezorging:** Willem en Jannie Hooijer
- Correspondentie/
secretariaat:** Hetty Bronkhorst-Slijkhuis (info@plaatselijkbelanggarderen.nl)
- Rekeningnummer:** NL48 RABO 0366 3205 64
- Website:** www.plaatselijkbelanggarderen.nl

AANMELDINGSFORMULIER voor lidmaatschap 'Plaatselijk Belang Garderen e.o.'

Ondergetekende geeft zich voor 6 euro per jaar op als lid van Plaatselijk Belang Garderen e.o.

Naam: _____

Adres: _____

Handtekening: _____

*Inleveren bij of opsturen naar Hetty Bronkhorst-Slijkhuis, Acacialaan 18, 3886 AG Garderen
of opgeven via info@plaatselijkbelanggarderen.nl*

